

Inhoud

PROLOOG	9
Vooraf	9
Inleiding	9
Bibliografie en archiefmateriaal	12
1 VAN DUISTERNIS NAAR VERLICHTING	17
1.1 Inleiding	19
1.2 De Trap der Jeugd: het lager onderwijs in de Nederlanden tussen 1600 en 1800	20
1.3 ‘Tot vorming en veredeling van het jeugdige geslacht’: de Verlichting en het onderwijs	29
1.4 ‘Het geluk des volks’: Nationale Opvoeding in de Bataafs-Franse tijd	36
1.5 De wereld van Johannes Henricus Nieuwold	42
2 VAN WET NAAR WET	49
2.1 ‘Gepaste en nuttige kundigheden’: de Onderwijswet van 1806	51
2.2 De meesters van de blauwe boekjes: het lager onderwijs in de praktijk	56
2.3 De nieuwe boekenlijst en de ‘oude schrijvers’	63
2.4 Prinsen en Brugsma: de kweekscholen van Haarlem en Groningen	68
2.5 ‘Meester is op het koolkleed’: de provinciale en landelijke schoolinspectie	73
3 NORMAALLESSEN IN FRIESLAND	81
3.1 Tweemaal een Afscheiding en driemaal een Reveil	83
3.2 Het onderwijs is vrij: de onderwijswet van 1857	87
3.3 Normaallessen in Leeuwarden, Sneek en Franeker	91
3.4 Eene goede verstandhouding: de Friese normaallessen	97
4 VAN NORMAALINRICHTINGEN NAAR RIJKSNORMAALLESSEN	103
4.1 Volksonderwijs: van Friesland naar Nederland	105
4.2 Van normaalinrichtingen tot rijksnormaallessen [1865-1880]	109
4.3 Onderwijzers met een warm hart: het eerste district	120
4.4 Aard en roeping van de Friese rijksnormaallessen 1880-1895	126
4.5 Ineensluitende leerkringen: de Vereeniging van Schoolopzieners en Onderwijzers aan de Rijksnormaallessen in Friesland	132
4.6 Crisis in Friesland: Geschiedenis als leervak en als realiteit	138

- 5 TUSSEN TRADITIE EN VERNIEUWING: DE FRIESE RIJKSNORMAALSCHOLEN 145
- 5.1 'Het groote feit': de invoering van de leerplicht 147
  - 5.2 De schoolstrijd en de onderwijzersopleiding 151
  - 5.3 'Slecht onderlegde en weinig ontwikkelde onderwijzers': de eerste christelijke kweek scholen in Friesland 156
  - 5.4 Cijfers en examens: de normaalscholen als 'africhtingssystemen' 160
  - 5.5 Ernst, ijver en toewijding: het onderwijs op de lagere scholen in Friesland 173
  - 5.6. Herbartianen en hervormers: het onderwijs op de rijksnormaalscholen 181
  - 5.7 'Een zacht en vriendelijk karakter'. De invloed van de nieuwe visie op het onderwijs 192
  - 5.8 Vrije Omgang: het ontstaan van een jeugdcultuur 196
- 6 DE FRIESE RIJKSKWEEKSCHOLEN IN HET INTERBELLUM 205
- 6.1 Commissies: van de Inenschakelings- naar de Pacificatiecommissie 207
  - 6.2 De eerste rijksdagnormaalscholen in Friesland 210
  - 6.3 'Mooi, rijk en sappig onderwijs': de keuze tussen dagnormaalschool en de kweek school 218
  - 6.4 'Eindelijk. Maar hoera!' Op weg naar de kweek school 223
  - 6.5 Het onderwijs op de nieuwe kweek scholen, 1920-1930 233
  - 6.6 Kwekelingen-met-akte: de gevolgen van de grote crisis 242
  - 6.7 'Al die praktische menschen': de lagere scholen en de onderwijzers 1920-1940 246
  - 6.8 Van Montessori tot de Friese akte: onderwijshervorming in Friesland 252
  - 6.9 Orde en tucht: op zoek naar een kweek schoolidentiteit 257
  - 6.10 Swalkers bij een benzinepomp: de kweek schoolsfeer op de Friese kweek scholen 265
- 7 OORLOG EN BEZETTING 1940-1945 277
- 7.1 Verduistering: de eerste oorlogsjaren 279
  - 7.2 Met ontwikkeling en vermaak: de eerste bezettingsjaren 286
  - 7.3 'Vanwege oorlogsomstandigheden': de Nieuwe Orde en de kweek scholen 289

- 8 DE NIEUWE KWEEKSCHOOL 297
- 8.1 Herstel en wederopbouw, 1945-1950 299
  - 8.2 De kweekschool als werkgemeenschap 307
  - 8.3 De Nieuwe Kweekschool 311
  - 8.4 De Nieuwe Kweekschool en de oude kweekscholen van Friesland 316
  - 8.5 Van 'aardig' tot 'armetierig': de Nieuwe Kweekschool in de praktijk 323
  - 8.6 De kleuteronderwijswet van 1955:
de nieuwe opleiding voor kleuterleidsters 330
  - 8.7 Hoekigheid en lomphheid:
sociale achtergronden van de nieuwe kwekelingen 334
  - 8.8 Tussen Bakmars en Bal na: jeugdcultuur op de kweekschool 342
  - 8.9 'Ze weten niets meer.' De Nieuwe Kweekschool in theorie en praktijk 370

- 9 DE PEDAGOGISCHE ACADEMIE EN DE KLOS 377
- 9.1 Wij modderen maar wat voort: het dagelijkse leven op
de rijkskweekscholen 379
  - 9.2 Friesland en de wereld 388
  - 9.3 Liberté, sexualité et décolleté:
de jaren zestig op de Friese rijkskweekscholen 394
  - 9.4 De schoolraad van Leeuwarden 411
  - 9.5 Van Mammoetwet naar Pedagogische Academie 414
  - 9.6 Machtstructuren en bandrecorders: democratisering en
academisering op de p.a. 418
  - 9.7 Prut! De studenten tussen absenteïsme en alcohol 432
  - 9.8 Jongleren met lege flessen? Didactische Analyse, wereldoriëntatie
en audiovisuele middelen 438
  - 9.9 De opleiding tot onderwijsgevende in het basisonderwijs:
de rapporten Lochem-II en Lochem-III 450
  - 9.10 Bêste, kreaze, tûke fammen:
de opleidingen voor kleuterleidsters in Friesland 454
  - 9.11 'Mondiger en meer allround?' Op weg naar de pabo 467

DE STICHTING RIJKSKWEEK 486

NOTEN 491

LITERATUUR 521